

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษา รวบรวมชนิดไม้และหวายที่มีการปลูกและใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง (2) ศึกษาและคัดเลือกลักษณะไม้ที่ดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตต้นพันธุ์ (3) ศึกษาวิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของไม้และหวาย (4) ศึกษาและวิเคราะห์ระบบการผลิตและการตลาดของไม้และหวาย

ผลการศึกษาสรุปดังนี้ (1) มีข้อมูลชนิดไม้ที่มีการใช้ประโยชน์ทั้งหมด 62 ชนิด แบ่งเป็นไม้ท้องถิ่นในประเทศไทย 12 สกุล 45 ชนิด และไม้ต่างประเทศ 6 สกุล 17 ชนิด และพบว่ามีหวายที่ใช้ประโยชน์บนพื้นที่สูง 2 สกุล 13 ชนิด (2) รวบรวมไม้ที่มีลักษณะที่ดีเหมาะสมสำหรับการผลิตต้นพันธุ์จำนวน 5 ชนิด (3) วิธีการจัดการที่เหมาะสมสำหรับเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของไม้ สำหรับผลิตหน่อคือการให้น้ำ ใส่ปุ๋ย คลุมโคน ตัดแต่งลำ และสาบกอก ซึ่งช่วยให้ผลิตหน่อนอกฤดูฝนได้ โดยหน่อชุดแรกจะออกเดือนเมษายน-มิถุนายน สำหรับการปลูกไม้เพื่อผลิตลำ ต้องตัดลำอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไปออกให้หมด โดยตัดให้ชิดพื้นดิน เพื่อให้อาหารสะสมที่เหง้า ช่วยกระตุ้นการแตกหน่อใหม่ที่สมบูรณ์แข็งแรง ฤดูกาลตัดพื้นที่เหมาะสมคือเดือนพฤศจิกายน-มกราคม สำหรับการปลูกหวายเพื่อตัดหน่อ พบว่าการปลูกในที่โล่งแจ้ง มีการให้น้ำ การให้ปุ๋ย รวมถึงการสาบกอกและตัดแต่งใบอยู่เสมอ จะกระตุ้นให้เกิดการแตกหน่อและเพิ่มขนาดของหน่อหวาย หวายหน่อแรกสามารถตัดได้เมื่ออายุ 2-3 ปี และควรตัดให้สูงจากระดับดินเหนือข้อตาที่หนึ่งเป็นหลัก ขนาดหน่อที่เหมาะสมกับการตัดคือหน่อที่กำลังแทงยอดอ่อนยาวไม่เกิน 30 เซนติเมตร สำหรับการปลูกหวายเพื่อใช้ลำ ต้องอาศัยต้นไม้อิงอาศัยและปลูกภายใต้ร่มรำไร และจำนวนลำหวายต่อต้นไม้อิงอาศัยมีความเหมาะสม ซึ่งขึ้นอยู่กับหวายแต่ละชนิด และควรตัดลำหวายที่แก่สูงจากระดับพื้นดิน 10-15 เซนติเมตร (4) การศึกษาความต้องการตลาดและโอกาสทางการตลาดของไม้และหวาย พบว่า ตลาดยังมีความต้องการไม้และหวายเพื่อเป็นวัตถุดิบจำนวนมาก ซึ่งโอกาสทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์จากไม้และหวายในอนาคตเป็นไปได้ในทางที่ดี ในขณะที่อุตสาหกรรมหน่อไม้ปืบมีช่องทางการจัดจำหน่ายลดลง เนื่องจากความนิยมรับประทานหน่อไม้ลดลง

Abstract

The objectives of this study were (i) collecting bamboo and rattan germplasms and selecting suitable bamboo and rattan species for planting and utilization in highland area, (ii) selecting good seedling characteristic of bamboo for propagation, (iii) studying for management practices to increase bamboo and rattan productivity and quality, and (vi) surveying bamboo and rattan production and marketing.

The results showed that there were 62 species of bamboo had been planted and utilized in highland areas (12 genus 45 species of native bamboo of Thailand and 6 genus 17 species of foreign bamboo), while 2 genus 13 species of native rattan were collected. Five species of bamboo with good seedling characteristic were investigated for propagation. Good practices for bamboo shoot production comprised of weeding, water and fertilizer application, mulching and thinning could increase yields and off season producing. The first shoots would be shooting during April-June. For the clums production found that clump management by cut off all 3 year aged, nearby the ground could stimulate new shoot. The optimal time for thinning is between November to January. Rattan plantation for shoots showed that the plantation with fully opened canopy, pouring water, fertilization, and usually thinning would be increase rattan number and size of shoot. The first shoots could be harvested about 2-3 years old by cutting above the first bud nearby the ground. The proper length should not over than 30 cm. In the other hands, shading and other trees were nessesary for cane production. Mature stems should be cut at 10 cm above the soil surface,. Feasibility of demand and opportunities in bamboo and rattan marketing demonstrated the market demand still rising continuously. Products of bamboo and rattan tend to a good choice in the future, while the industrial pickled bamboo shoots in the market were reduced, because of lower consumption.